

## ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕХНІКО-ТАКТИЧНИХ ДІЙ КОМАНД-МАЙСТРІВ У ФУТБОЛІ В УМОВАХ ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Соловей Дмитро*

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

### **Анотації:**

У статті проаналізовано основні техніко-тактичні дії ФК «Динамо» (Київ) і ФК «Шахтар» (Донецьк) в чемпіонських сезонах 2015/2016 і 2016/2017 відповідно. Відзначено кількісні та якісні показники атакуючих і оборонних дій команд (позиційні атаки, швидкі атаки, єдиноборства в обороні, перехоплення, порушення), ефективність володіння м'ячем і ударів по воротах (відсоток ударів

The article analyzes the main technical and tactical actions of FC «Dynamo» (Kiev) and FC «Shakhter» (Donetsk) in the championship seasons 2015/2016 and 2016/2017 respectively. Quantitative and qualitative indicators of attacking and defensive actions of teams (positional attacks, quick attacks, single combat in defense, interceptions, violations), effectiveness of possession and shots on goal (percent of shots after various attacks) are marked. Identified

В статье проанализированы основные технико-тактические действия ФК «Динамо» (Киев) и ФК «Шахтер» (Донецк) в чемпионских сезонах 2015/2016 и 2016/2017 соответственно. Отмечены количественные и качественные показатели атакующих и оборонительных действий команд (позиционные атаки, быстрые атаки, единоборства в обороне, перехваты, нарушения), эффективность владения мячом и ударов по воротам (процент

після різних атак). Виявлено схожі і різні риси в тактичному малюнку гри команд і напрямку атак.

**Ключові слова:**

техніко-тактичні дії, змагальна діяльність, атакуючі та оборонні дії, чемпіонат України з футболу

similar and different features in the tactical picture of the game teams and the direction of attacks.

technical and tactical actions, competitive activity, attacking and defensive actions, championship of Ukraine on football

ударов после различных атак). Выявлены сходные и различные черты в тактическом рисунке игры команд и направление атак.

техничко-тактические действия, соревновательная деятельность, атакующие и оборонительные действия, чемпионат Украины по футболу

**Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Управління підготовкою висококваліфікованих спортсменів тісно пов'язане з контролем і аналізом змагальної діяльності [3, 8]. Особливо ця проблема є актуальною для спортивних ігор [8], в яких виявлення особливостей виконання техніко-тактичних дій дозволяє не тільки коригувати управлінські впливи під час змагань, але і більш цілеспрямовано розробляти і впроваджувати в тренувальний процес програми техніко-тактичної підготовки футболістів [4].

Найбільш характерною особливістю розвитку сучасного футболу є збільшення інтенсивності гри, в якій проявляються індивідуальна, групова, командна техніко-тактична майстерність і висока фізична підготовленість гравців.

Відомо, що техніко-тактична майстерність характеризується різнобічністю і обсягом технічних прийомів, якими володіє футболіст, а також умінням ефективно застосовувати ці прийоми в поєднанні з тактичними діями в умовах гри. Техніка футболу являє собою сукупність великої групи прийомів і способів володіння м'ячем, тому вивчення її перетворюється в складний і тривалий процес [2, 9].

Для отримання якісної, об'єктивної і достовірної інформації про техніко-тактичні дії команд використовуються різні методики контролю й оцінки. Ці методики є невід'ємною частиною методичної підготовки тренера до навчально-тренувального процесу та змагальної діяльності [7].

В Україні чемпіонат серед професійних футбольних клубів проводиться з 1992 року. За роки незалежності тільки 3 клуби змогли виграти титул чемпіона України, а з 1993 року тільки ФК «Динамо» (Київ) і ФК «Шахтар» (Донецьк) у пертій боротьбі розігрують цей титул.

**Мета дослідження** – проаналізувати основні техніко-тактичні дії футбольних клубів ФК «Динамо» (Київ) і ФК «Шахтар» (Донецьк) в чемпіонатах України.

**Методи дослідження:** педагогічне спостереження, аналіз змагальної діяльності, аналіз відеоматеріалів, метод системного аналізу, хронологічний метод.

**Результати дослідження та їх обговорення.** ФК «Динамо» (Київ) і ФК «Шахтар» (Донецьк) – флагмани українського футболу. За всю історію незалежності тільки ФК «Таврії» (Сімферополь) вдалося відібрати чемпіонство у цих двох команд, в прем'єрному сезоні 1992 року сімферопольці змогли стати Чемпіонами України. За останні 25 років ФК «Динамо» (Київ) ставало чемпіоном 15 раз, ФК «Шахтар» (Донецьк) – 10. В останні роки вони чергують чемпіонства між собою. Так, в сезоні 2015/2016 року чемпіоном ставало ФК «Динамо» (Київ), а в минулому, 2016/2017 сезоні чемпіоном ставав ФК «Шахтар» (Донецьк).

Якщо порівнювати основні техніко-тактичні дії команд (табл. 1), то ФК «Шахтар» (Донецьк) за свій чемпіонський сезон виконував в середньому 1076 ТТД, а ФК «Динамо» (Київ) – тільки 1013, але сезон 2016/2017 став революційним, в ньому грало на 6 матчів більше через зміни в регламенті і політичної ситуації на Україні. Що стосується браку, то у ФК «Шахтар» (Донецьк) він хоч і незначно, але нижче – всього 19%, в той час як у ФК «Динамо» (Київ) відсоток браку становить 22%.

Одними з важливих компонентів домінування команди на футбольному полі є володіння м'ячем і удари по воротах. Якщо порівнювати ці показники останніх чемпіонів (табл. 1), то ФК «Шахтар» (Донецьк) в середньому за матч володів м'ячем 68% ігрового часу, а ФК «Динамо»

(Київ) – 66%. Це пояснюється тим, що обидва клуби в кожному матчі переважали свого суперника у володіння м'ячем і були «господарем становища». Що стосується ударів по воротах, то і в цьому компоненті ФК «Шахтар» (Донецьк) переважає ФК «Динамо» (Київ): за матч він наносив в середньому 17,6 ударів, 2 з яких закінчувалися голами, а кияни, в свою чергу, 16,4 – 2 з яких теж закінчувалися голами. Аналіз цих показників дає підставу стверджувати, що при меншій середній кількості ударів ефективність у команд однакова.

*Таблиця 1*

## Порівняльна характеристика основних техніко-тактичних дій команд

ФК «Шахтар» (Донецьк) (сезон 2016/2017)	Компоненти гри	ФК «Динамо» (Київ) (сезон 2015/2016)
1076	Сума ТТД, к-ть	1013
19	Брак, %	22
68	Володіння м'ячем, %	66
17,6	Удари по воротах, к-ть	16,4

Футбол – командний вид спорту, тому передачі є одним з найважливіших компонентів гри. Якщо порівнювати середню кількість передач за матч (табл. 2), то за свій чемпіонський сезон ФК «Шахтар» (Донецьк) виконував 688 передач з точністю 89%, ФК «Динамо» (Київ) в цьому компоненті трохи відстає – всього 628 передач, відсоток точності яких становить 85%.

Аналіз останніх тенденцій [1] в світовому футболі свідчить, що команди, які використовують передачі м'яча заради «передачі», але при цьому не загрожуючи воротам суперника, досягають небагато чого. Тому, важливими з усієї кількості передач є ті передачі, після яких атакуючі гравці безпосередньо загрожували воротам суперника. За кількістю «гострих» передач ФК «Шахтар» (Донецьк) в своєму чемпіонському сезоні відчутно переважає ФК «Динамо» (Київ) – 30,4 передачі проти 20,6, точність цих передач була теж вище – 54% у донецької команди і 45 % у київській (табл. 2).

*Таблиця 2*

## Порівняльний аналіз передач м'яча в умовах змагальної діяльності

ФК «Шахтар» (Донецьк) (сезон 2016/2017)	Передачі м'яча	ФК «Динамо» (Київ) (сезон 2015/2016)
688	Кількість передач	628
89	Точність передач, %	85
13,3	Флангові передачі, к-ть	16,1
26	Точність флангових передач, %	32

Це можна обумовити тим, що основний склад донецького клубу складають представники Латинської Америки, які за технічним потенціалом є одними з кращих у світі, а тренерський штаб команди використовував більш атакуючу схему гри, ніж тренери киян. Це чітко видно на прикладі флангових передач. ФК «Динамо» (Київ) за сезон виконувало в середньому 16,1 флангових передач за матч (табл.2), в той час як ФК «Шахтар» (Донецьк) – тільки 13,3. Точність цих передач теж була вищою у київських футболістів – 32% проти 26% у донецьких. Це обумовлює ставку тренерського складу київського клубу на силовий футбол і рослих нападаючих.

До числа провідних критеріїв змагальної діяльності у футболі відноситься володіння м'ячем [1]. Команда, що володіє м'ячем, має необмежені можливості в побудові атак, що в кінцевому підсумку призводить до забитих м'ячів і перемог. Аналіз володіння м'ячем ФК «Динамо» (Київ) і ФК «Шахтар» (Донецьк) (табл. 3) свідчить, що ці показники практично ідентичні – гравці донецького клубу за сезон 2016/2017 в середньому володіли м'ячем 68% ігрового часу, що становить 38:11 хвилин, в той час як кияни – 66%, що в часовому еквіваленті становить 35:58 хвилин.

Для ефективності ведення атакуючих дій командам недостатньо володіти м'ячем і проводити атаки далеко від штрафного майданчика суперника. Чим більше команда «проникає» в

штрафний майданчик, тим більше шансів забити гол. В атакуючих діях футболістів виділяють два основних компоненти – відсоток входу в активну зону і відсоток входу в штрафну площу. Аналіз цих компонентів показує, що в обох з них перевага у донецької команди (табл. 3) – «вхід в активну зону» 51% у ФК «Шахтар» (Донецьк) проти 46% у ФК «Динамо» (Київ); «вхід в штрафний майданчик» 21% у ФК «Шахтар» (Донецьк) проти 17% у ФК «Динамо» (Київ). Це свідчить про те, що система ведення атакуючих дій у ФК «Шахтар» (Донецьк) більше сконцентрована на центральній зоні, і більше атак ведуться через цю зону, в той час як у ФК «Динамо» (Київ) більший ухил ведеться на проведення флангових атак, з подальшою подачею в штрафну і воротарську зону.

Таблиця 3

**Порівняльний аналіз володіння м'ячем ФК «Шахтар» (Донецьк) і ФК «Динамо» (Київ)**

ФК «Шахтар» (Донецьк) (сезон 2016/2017)	Володіння м'ячем	ФК «Динамо» (Київ) (сезон 2015/2016)
38:11	Володіння м'ячем (час), хв.	35:58
68	Володіння м'ячем (відсоток), %	66
51	Вхід в активну зону, %	46
21	Вхід в штрафний майданчик, %	17

Щоб команді бути успішною, недостатньо атакувати по одному стилю в кожному матчі. Тому, кожна команда володіє великим арсеналом ведення атак. У футболі виділяють кілька типів ведення атаки: позиційна атака, швидка атака, атаки зі стандартів, флангові атаки [6]. Аналіз дій команд (табл. 4) свідчить про те, що тільки по позиційним атакам перевага у ФК «Шахтар» (Донецьк) – 86 атак проти 84 у ФК «Динамо» (Київ).

Таблиця 4

**Порівняльний аналіз атакуючих дій команд в умовах змагальної діяльності**

ФК «Шахтар» (Донецьк) (сезон 2016/2017)	Атакуючі дії	ФК «Динамо» (Київ) (сезон 2015/2016)
86	Позиційні атаки, к-ть	84
14	Відсоток з ударами, %	11
14	Швидкі атаки, к-ть	15
14	Відсоток з ударами, %	16
11	Атаки зі стандартів, к-ть	11
36	Відсоток з ударами, %	35
57	Флангові атаки, к-ть	70
10	Відсоток з ударами, %	10

У той же час, за швидкими атаками і фланговими атаками явна перевага у киян – 15 швидких атак проти 14 у донецької команди і 70 флангових атак проти 57 у донецької. І тільки по атакам зі стандартів абсолютна рівність – по 11 атак у кожної команди. Однак, тільки за кількістю атак нічого судити не можна. Кожна атака повинна закінчуватися результативною дією – ударом. Що стосується цього компонента, то тут краще виглядає ФК «Шахтар» (Донецьк). Відсоток атак, які закінчувалися ударами в позиційних атаках і атаках зі стандартів у донецької команди значно вище (табл. 4) – 14% проти 11% в позиційних атаках і 36% проти 35% в атаках зі стандартів. Відсоток ударів після швидких атак вище вже у ФК «Динамо» (Київ) – 16% проти 14% у ФК «Шахтар» (Донецьк). І відсоток ударів після флангових атак абсолютно ідентичний – по 10% – хоч кількість атак значно вище у ФК «Динамо» (Київ). Це свідчить про те, що тактика київського «Динамо» націлена на флангові атаки, але реалізація цих атак знаходиться на дуже низькому рівні.

Аналізуючи гру будь-якої команди, не можна зосереджуватися лише на атакуючих діях. Важливим фактором успішної команди повинна бути грамотна гра в обороні. Якщо розглядати оборонні дії обох команд в чемпіонські сезони (табл. 5), то слід зазначити, що в таких компо-

нентах, як відсоток виграних єдиноборств в обороні (57% проти 55%) і підбори м'яча (63% проти 52%) перевага на стороні ФК «Шахтар» (Донецьк), що характеризує злагожені дії опорних півзахисників донецької команди і швидкий вихід з оборони в атаку.

По інших компонентах (табл. 5), а саме, кількість єдиноборств в захисті (80 проти 67), кількість відборів (30 проти 29) і перехоплення м'яча (45 проти 39) ФК «Динамо» (Київ) переважає ФК «Шахтар» (Донецьк). Це обумовлюється тим, що, незважаючи на статус фаворита київського клубу в кожному матчі, команди суперники часто загрожували воротам киян. Це підтверджується і кількістю порушень правил біля свого штрафного майданчика (табл. 5). У донецької команди цей показник дорівнює, в середньому, 12,9 порушень за матч, а у киян – 15 порушень.

Таблиця 5

## Порівняльний аналіз оборонних дій ФК «Шахтар» (Донецьк) і ФК «Динамо» (Київ)

ФК «Шахтар» (Донецьк) (сезон 2016/2017)	Оборонні дії	ФК «Динамо» (Київ) (сезон 2015/2016)
67	Єдиноборства в обороні, к-ть	80
57	Відсоток виграних єдиноборств, %	55
29	Відбори, к-ть	30
39	Перехоплення, к-ть	45
63	Підбори, к-ть	52
12,9	Порушення правил, к-ть	15,0

**Висновки.** Таким чином, аналіз техніко-тактичних дій чемпіонів України сезону 2015/2016 ФК «Динамо» (Київ) і сезону 2016/2017 ФК «Шахтар» (Донецьк) свідчить про те, що тактична гра команд дуже різниться. Якщо донецький клуб, в основному, використовував атакуючий стиль гри, гру через центр, масовані атаки і комбіновану гру, за рахунок чого в матчах з його участю забивалося велику кількість м'ячів, то київська команда більше уваги приділяла атакуючим діям через фланги, силовим подачам у штрафний майданчик суперника, а також силову боротьбу на кожній ділянці поля.

**Перспективи подальших досліджень** будуть спрямовані на аналіз та порівняння роботи видатних футбольних шкіл клубів Європи та футбольних шкіл українських клубів.

### Список використаних літературних джерел

- Дорошенко Э. Ю. Управление технико-тактической деятельностью в командных спортивных играх : [монография] / Э. Ю. Дорошенко. – Запорожье : ООО «ЛИПС» ЛТД, 2013. – 436 с.
- Дулібський А. В. Техніко-тактична підготовка юних футболістів. / А. В. Дулібський, Й. Г. Фалес. – К. : Ф.Ф.У., 2001. – 59 с.
- Костюкевич В. М. Управление тренировочным процессом футболистов в годичном цикле подготовки / В. М. Костюкевич. – Винница: Планер, 2006. – 683 с.
- Костюкевич В. М. Структура технико-тактической деятельности высококвалифицированных футболистов разных игровых амплуа / В. М. Костюкевич // Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта : научный журнал. – Харьков. – 2009. – № 9. – С. 67-71.
- Новини футболу [Електронний ресурс]. URL : <https://football24.ua>
- Масловский Е. А. Сравнительная характеристика технико-тактических действий в условиях соревновательной деятельности высококвалифицированных и юных футболистов / Е. А. Масловский, А. П. Саскевич, А. Н. Яковлев // Физическая культура, спорт и туризм. Интеграционные процессы науки и практики : сборник статей по материалам II международного научного симпозиума, г. Орел, 24-25 апреля 2014, Т. 1 / под ред. В. С. Макеевой. – Орел : Изд-во «Госуниверситет – УНПК», 2014. – С. 306-311.
- Платонов В. Н. Периодизация спортивной подготовки. Общая теория и ее практические применения / В. Н. Платонов. – К. : Олимпийская литература, 2013. – 624 с.
- Федотова Е. В. Структура и динамика соревновательной деятельности и подготовленности спортсменов на этапах многолетней подготовки в командных игровых видах спорта: автореф. дис. на соискание науч. степени доктора наук : спец. 13.00.04. / Е. В. Федотова. – М., 2001. – 50 с.
- Чанади А. Футбол. Техника: перевод с венгерского / А. Чанади. – М. : Физкультура и спорт, 1984. – 247 с.